

Justitieutskottets betänkande**1981/82: 38****om anslag till lokala polisorganisationen m. m. (prop. 1981/82: 100 bil. 5, B 2 och B 4—B 7, jämte motioner)**

ANDRA HUVUDTITELN

Polisväsendet

1. Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m. Regeringen har i proposition 1981/82: 100, bilaga 5 (justitiedepartementet) under punkt B 2 (s. 40) föreslagit riksdagen att till Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m. för budgetåret 1982/83 anvisa ett förslagsanslag av 124 660 000 kr.

Motioner

I motion 1981/82: 923 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs

1. att riksdagen hos regeringen hemställer att den del av säkerhetspolisens organisation som innebär registrering och rapportering av politisk verksamhet snarast upplöses,

2. att riksdagen beslutar att anslaget till Särskild polisverksamhet i proposition 1981/82: 100, bil. 5, B 2, reduceras i enlighet härmed,

3. att riksdagen hos regeringen hemställer om en parlamentarisk utredning, med alla fem riksdagspartierna företrädde, med uppdrag att granska säkerhetspolisens verksamhet.

I motion 1981/82: 1230 av Lars Werner m. fl. (vpk) föreslås

1. att riksdagen beslutar att personalkontrollkungörelsen skall upphävas och ersättas med en personalkontrolllag,

2. att riksdagen uttalar att i samband härmed bör

a) kungörelsens 2 §, andra stycket ändras så att stadgandet i fortsättningen får följande lydelse:

2 § För den särskilda — — den särskilda polisverksamheten. Anteckning i detta register får ej utan den registrerades uttryckliga samtycke innehålla uppgift om dennes politiska åskådning eller organisationstillhörighet.

b) kungörelsens 13 § ändras så att stadgandet i fortsättningen får följande lydelse:

13 § Innan uppgift lämnas ut enligt denna lag, skall den som uppgiften avser beredas tillfälle att skriftligen eller muntligen yttra sig i ärendet, om ej synnerliga skäl föranleder annat.

3. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag härom.

Hearing

Under ärendets beredning har rikspolischefen och chefen för rikspolisstyrelsens säkerhetsavdelning företrätt inför utskottet och lämnat upplysningar och svarat på frågor.

Utskottet

Regeringens anslagsframställning innebär en ökning av anslaget till den särskilda polisverksamheten från 108,5 milj. kr. för innevarande budgetår till 124,66 milj. kr. för budgetåret 1982/83. Ökningen beror till största delen på automatiska kostnadsökningar. Till anslaget har förts över ett belopp från anslaget B 1. Rikspolisstyrelsen, posten Avgifter till datamaskinfonden m. m.

I motion 923 föreslås att riksdagen hos regeringen skall hemställa att den del av säkerhetspolisens organisation som innebär registrering och rapportering av politisk verksamhet snarast upplöses samt att anslaget reduceras med hänsyn härtill (yrkandena 1 och 2).

I samband med prövningen av anslagen till den särskilda polisverksamheten har utskottet åren 1971–1977, 1979–1981 behandlat motioner med likartade yrkanden som de nu framförda (se JuU 1980/81: 33). Ett yrkande om upplösning av nu angiven del av säkerhetspolisens organisation och reduktion av anslaget i enlighet därmed prövades också vid sidan av den ordinarie budgetbehandlingen under hösten 1979 (se JuU 1979/80: 3 och 1979/80: 31). Vid varje tillfälle har motionsyrkandena under stor politisk enighet avstyrkts av utskottet och avslagits av riksdagen. Utskottet vill särskilt hänvisa till sitt betänkande JuU 1979/80: 3, där utskottet lämnade en ingående redovisning angående bl. a. den polisiära säkerhetstjänstens organisation och verksamhet.

Enligt utskottets mening har sedan de här aktuella motionspoersmålen senast prövades inte inträffat någon omständighet som föranleder utskottet att göra annan bedömning av dem än tidigare. Utskottet avstyrker därför bifall till motion 923 i här behandlade delar.

Utskottet har inte någon erinran mot regeringens medelsberäkning.

I motion 923 begärs vidare en parlamentarisk utredning, med alla fem riksdagspartierna företrädta, för att granska säkerhetspolisens verksamhet (yrkande 3).

Också yrkanden om översyn av säkerhetspolisens verksamhet har under senare år prövats av utskottet. Utskottet får härvidlag hänvisa till den utförliga behandlingen i betänkandet JuU 1979/80: 3 och till sitt ställningstagande till översynsyrkanden i betänkandena JuU 1979/80: 31 och 1980/81: 33. Utskottet avstyrkte bifall till yrkandena, och riksdagen följde utskottet.

De i utskottets tidigare betänkanden redovisade reformerna rörande säkerhetstjänstens organisation har nyligen genomförts. De i betänkandet 1980/81: 33 nämnda övervägandena om ändringar i 1973 års hemliga före-

skrifter om principerna för registrering m. m. har resulterat i utfärdande av en förordning den 3 december 1981 med vissa bestämmelser om verksamheten vid rikspolisstyrelsens säkerhetsavdelning. Förordningen, som är hemlig, trädde i kraft den 1 januari 1982. Samtidigt upphävdes 1973 års föreskrifter. Beträffande den för samhällets inre och yttre säkerhetsskydd betydelsefulla personalkontrollkungörelsen (1969: 446) pågår, som framgår av det följande, ett översynsarbete inom rikspolisstyrelsen och regeringens kansli.

När utskottet förra året avstyrkte bifall till då föreliggande översynsyrendan skedde det mot bakgrund av genomförda och förestående reformer av den polisiära säkerhetstjänstens verksamhet. Särskilt nämndes att juristkommissionen i fallet Bergling (se Ds Ju 1980: 2) hade föreslagit att omorganisationen inom några år borde bli föremål för en förutsättningslös utvärdering.

Utskottet saknar anledning att nu göra annan bedömning än förra året. Utskottet avstyrker därför bifall till yrkandet i motion 923 om en utredning för att granska säkerhetspolisens verksamhet.

I motion 1230 förs fram yrkanden som gäller personalkontrollkungörelsen.

Motionärerna hävdar att kungörelsen ger utrymme för avskedande och omplacering i anledning av uppgifter som lämnats ut med stöd av kungörelsen. Med hänsyn till att det här är fråga om påtagliga ingrepp i den enskildes medborgarens personliga förhållanden bör enligt motionärerna den reglering som upptas i kungörelsen ske i lag.

Vidare föreslår motionärerna att stadgandet i kungörelsens 2 § bör kompletteras med en regel om att anteckning i registret inte utan uttryckligt samtycke av den registrerade får innehålla uppgift om hans politiska åskådning eller organisationstillhörighet.

Enligt motionärerna bör också bestämmelsen i 13 § ändras och ges följande lydelse: Innan uppgift lämnas ut enligt denna lag, skall den som uppgiften avser beredas tillfälle att skriftligen eller muntligen yttra sig i ärendet, om ej synnerliga skäl föranleder annat.

En översyn av personalkontrollkungörelsen pågår inom rikspolisstyrelsen och regeringens kansli. Ett syfte med översynen är att åstadkomma en minskning av antalet skyddsklassplacerade tjänster. Vidare är avsikten att personalkontrollen i fråga om de från säkerhetssynpunkt mest kvalificerade tjänsterna fördjupas i enlighet med intentionerna hos den parlamentariska nämnden i Wennerströmaffären (se SOU 1968: 4) och den särskilda juristkommissionen i fallet Bergling (se Ds Ju 1980: 2).

Enligt 2 § personalkontrollkungörelsen får i det hos säkerhetsavdelningen förda registret införas uppgifter som behövs för den särskilda polisverksamheten. Anteckning i registret får emellertid enligt samma paragraf icke göras enbart av det skälet att någon genom tillhörighet till organisation eller på annat sätt givit uttryck för politisk uppfattning.

I skrivelse den 22 september 1972 till rikspolisstyrelsen har Kungl. Maj:t meddelat vissa bestämmelser angående inriktningen av säkerhetspolisens arbete. I samband härmed ändrades också 2 § personalkontrollkungörelsen. Bestämmelserna innebär ett klarläggande i frågan om åsiktsregistrering och en särskild markering av nödvändigheten att ägna skärpt uppmärksamhet åt utländska extremister. Ändringen i 2 § personalkontrollkungörelsen innebär att föreskrifter angående tillämpningen av bestämmelsen om förbud mot anteckning i säkerhetsavdelningens register enbart av det skälet att någon genom tillhörighet till organisation eller på annat sätt givit uttryck för politisk uppfattning skall meddelas av Kungl. Maj:t.

Skrivelsen till rikspolisstyrelsen innehåller vissa sådana närmare föreskrifter. Genom dem klargörs principerna för registrering när det gäller medlemmar i politiska organisationer som har våld på sitt program eller som kan befaras använda våld för sina politiska syften. Medlemmar i eller sympatisörer med utländska extremistgrupper som kan befaras här i riket eller i andra stater bedriva eller ha bedrivit politisk omstötningsverksamhet, vari ingår utnyttjande av våld, hot eller tvång som medel, skall normalt alltid registreras. Beträffande medlemmar i svenska politiska organisationer som enligt sina program skall verka för att omvandla samhället med våld skall utgångspunkten däremot vara att registrering får ske endast om vederbörande genom sina åtgärder gett anledning till misstanke att han kan vara beredd att delta i verksamhet som innebär fara för rikets säkerhet eller som syftar till och är ägnad att med våld förändra det demokratiska statsskicket eller påverka rikets ställning som oberoende stat.

Ytterligare föreskrifter om bl. a. principerna för registreringen ges i den förut nämnda förordningen den 3 december 1981. Någon reglering i ämnet enligt önskemålet i motion 1230 i denna del är enligt utskottets mening inte aktuell.

Innan uppgift för personalkontroll lämnas ut bör i de fall och i den omfattning som anges i kungörelsen den som uppgiften avser ges tillfälle att skriftligen eller muntligen yttra sig i ärendet. Bestämmelsen härom upptas i den av motionärerna kritiserade 13 §.

Enligt vad utskottet inhämtat kommer den pågående översynen av kungörelsen att omfatta även bestämmelserna i 13 §. Motionsönskemålet i denna del avstyrks.

Vad gäller önskemålet i motionen att föreskrifter i det ämne som regleras i personalkontrollkungörelsen skall upptas i lag saknar utskottet anledning till annat uttalande än att det är en självklarhet att den författningsmässiga reglering som kan bli resultatet av den pågående översynen sker i vederbörlig ordning. Utskottet avstyrker bifall till motionen även i denna del.

Utskottet hemställer

1. beträffande *inriktningen av säkerhetspolisens verksamhet m. m.* att riksdagen avslår motion 1981/82: 923 i denna del (yrkande 1).

2. beträffande *medelsberäkningen*

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1981/82: 923 i denna del (yrkande 2) till *Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdragande av brott mot rikets säkerhet m.m.* för budgetåret 1982/83 anvisar ett förslagsanslag av 124 660 000 kr.,

3. beträffande *översyn av säkerhetspolisens verksamhet*

att riksdagen avslår motion 1981/82: 923 i denna del (yrkande 3),

4. beträffande *författningsmässiga ändringar av personalkontrollkungörelsen m.m.*

att riksdagen avslår motion 1981/82: 1230.

2. Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader. Regeringen har under punkt B 4 (s. 42–48) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att utfärda bestämmelser om avgifter till staten för polisbevakning i samband med långa, breda eller tunga transporter,

2. till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader för budgetåret 1982/83 anvisa ett förslagsanslag av 3 646 463 000 kr.

Motioner

I motion 1981/82: 209 av Sten Svensson (m) och Björn Körlof (m) hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen

1. vid behandlingen av budgetpropositionen rörande anslag till polisen uttalar sig rörande polisens resursanvändning i enlighet med vad som anförs i punkt 11 i sammanfattningen i motion 1981/82: 207 (yrkande 1).

– I punkt 11 i den sistnämnda motionen föreslås att narkotikapolisens möjligheter att stoppa narkotikahandeln ökas genom att a) polisens resurser ökas b) den s. k. Spanark-gruppens åtgärdsförslag i princip genomförs.

2. hos regeringen begär förslag till ändringar i rättegångsbalken i enlighet med vad som anförs i punkt 16 i sammanfattningen i motion 1981/82: 207 (yrkande 2 delvis).

– I punkt 16 i den sistnämnda motionen föreslås att polisens befogenheter förstärks genom att polismyndigheten genom ändring av rättegångsbalken ges samma möjligheter som tullmyndigheten har enligt varusmuggningslagen när det gäller att företa kroppsbesiktning och kroppsvisitation.

I motion 1981/82: 390 av Margareta Andrén (fp) och Sven Andersson (fp) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om tilläggsdirektiv till 1981 års polisberedning.

I motion 1981/82: 664 av Lisa Mattson m. fl. (s) hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående ökat inflytande för de förtroendevalda i de lokala polisstyrelserna (yrkande 1).

I motion 1981/82: 859 av Åke Polstam (c) och Stig Josefson (c) hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen hos regeringen begär

- att inom ramen för den pågående polisberedningen undersöks vilka möjligheter som finns till fortsatt omfördelning av polistjänster i enlighet med vad som anförts i motionen (yrkande 2),
- en översyn av polisens åtgärder mot ekonomisk brottslighet i enlighet med vad som anförts i motionen (yrkande 3).

I motion 1981/82: 1218 av Bertil Dahlén (fp) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om narkotikabekämpning i Kopparbergs län.

I motion 1981/82: 1219 av Jan Fransson m. fl. (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om inrättande av en ekonomisk rotel vid polisen i Skövde.

I motion 1981/82: 1229 av Ingrid Sundberg (m) och Rolf Clarkson (m) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om behovet av en väl fungerande verksamhet vid passkontrollen.

I motion 1981/82: 1578 av Lars Werner m. fl. (vpk) föreslås, såvitt nu är i fråga, att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att öka stödet till de s. k. EKO-rotlarna (yrkande 3).

I motion 1981/82: 1704 av Gunnel Jonäng (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär snabba åtgärder i syfte att begränsa innehavet av knivar och liknande vapen.

I motion 1981/82: 2012 av Olof Palme m. fl. (s) hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen om förstärkning av polisens resurser för utredning av ekonomisk brottslighet (yrkande 2).

I motion 1981/82: 2031 av Gösta Bohman m. fl. (m) hemställs, såvitt nu är i fråga, under hänvisning till vad som anförts i motion 1981/82: 2018, att riksdagen uttalar att polisens sociala och hjälpande verksamhet skall utgöra en viktig funktion i polisarbetet (yrkande 4).

Hearing

Under ärendets beredning såvitt gäller den s. k. Spanark-rapporten har rikspolischefen och chefen för polisbyrå II vid rikspolisstyrelsen företrätt inför utskottet och lämnat upplysningar och svarat på frågor.

Utskottet

Inledning

Regeringens anslagsförslag under denna punkt innebär en ökning av anslaget med 340 832 000 kr. i förhållande till anslaget för innevarande budgetår; totalt föreslås ett anslag av mer än 3,6 miljarder kronor.

Några nya tjänster föreslås inte bli inrättade. Departementschefen uppger däremot att han i samband med utfärdande av regleringsbrev för polisväsendet kommer att föreslå regeringen att göra vissa omfördelningar

av resurserna inom polisväsendet. Dessa omfördelningar innebär bl. a. att ytterligare 16 polismän sätts in för bekämpningen av den organiserade och den ekonomiska brottsligheten och att fyra nya ekonomiska rotlar inrättas. Omfördelningen innebär också att ytterligare 15 kriminalpolismän avdelas för narkotikabekämpning. Vidare skall ytterligare 10 polismän omfördelas för att förstärka kriminalavdelningar med särskilt stor arbetsbelastning.

Departementschefen upplyser att omfördelningarna skall genomföras genom att tjänster dras in i de polisdistrikt vilkas personalsituation – även med beaktande av antalet polismän med fullgjord altermerningstjänstgöring – allmänt sett är jämförelsevis gynnsam. Vid denna prövning bör enligt departementschefen givetvis i första hand uppmärksammas möjligheten att göra omfördelningen inom det berörda distriktet eller länet. Såvitt gäller verksamhetsområden anser han, med hänsyn till brottsutvecklingen, att tjänsterna i första hand bör tas från ordningsavdelningarna.

Budgetförslaget innebär vidare bl. a. att fyra tjänster för kvalificerade ekonomer inrättas vid rikspolisstyrelsens rikskriminalsektion samt vid de ekonomiska rotlarna i Stockholm, Göteborg och Malmö. Tjänsterna skall inrättas i utbyte mot fyra administrativa tjänster.

Narkotikabrottsligheten

Resursfrågor

I två motioner tas upp frågor om förstärkning av polisens resurser för att bekämpa narkotikabrottsligheten. Det gäller motion 209 vari begärs att narkotikapolisen genom resursökningar ges ökade möjligheter att stoppa narkotikahandeln. I motion 1218 begärs ökade resurser för narkotikabekämpningen i Kopparbergs län.

Med anledning av önskemålet i motion 209 om resursförstärkningar för polisens narkotikabekämpning vill utskottet inledningsvis peka på att antalet narkotikabrott som kom till polisens kännedom ökade dramatiskt år 1980 i förhållande till år 1979. Denna ökning har fortsatt under år 1981. Det torde emellertid, såsom framhålls i budgetpropositionen, stå klart att de statistiska uppgifterna om narkotikabrottsligheten inte till alla delar motsvaras av en verklig ökning av antalet brott. Bakom en del av ökningen ligger troligen det faktum att polisen har intensifierat sina insatser mot bl. a. gatuhandeln. Det torde därför vara svårt att bedöma hur stor del av ökningen som kan bero på att narkotikabrottsligheten – och missbruket – har ökat.

När det gäller frågan om polisens narkotikabekämpning bör det också framhållas att narkotikabrottsligheten under åren har blivit alltmer välorganiserad och professionell. Sambandet mellan narkotikabrottsligheten och den organiserade och den ekonomiska brottsligheten har förstärkts. I narkotikabrottslighetens spår följer numera också ibland grovre våldsbrott än tidigare. Narkotikabrottsligheten för även med sig allvarlig sidobrottslighet, t. ex. häleri. Narkotikamarknaden har också blivit internationali-

serad. Det är särskilt markant inom heroinhandeln. Sverige fungerar i dag inte bara som mottagarland utan även som transitland för narkotika.

Mot den angivna bakgrunden vill utskottet — i linje med vad som anförs i motionen — understryka betydelsen av att kampen mot narkotikabrottsligheten ges en fortsatt hög prioritet inom polisväsendet.

En betydande utbyggnad av polisens resurser för att bekämpa narkotikabrottsligheten har också genomförts under senare år. Med början under budgetåret 1977/78 har sålunda polisen tillförts tillhoppa 85 tjänster i kampen mot denna brottslighet. Under innevarande budgetår har genom omfördelningar ytterligare 20 polismän avdelats för narkotikabekämpning. Förra året var därmed nära 400 polismän enbart sysselsatta med spaning och utredning av narkotikabrott.

Även organisatoriska förbättringar har skett inom polisen i syfte att komma till rätta med narkotikabrottsligheten. Bl. a. har särskilda narkotikarotlar inrättats i hela landet. Dessa rotlar finns i 24 polisdistrikt och har länen som primärt verksamhetsområde. Därutöver finns också lokala narkotikarotlar i Göteborgs, Malmö, Norrköpings och Helsingborgs polisdistrikt. Även inom rikskriminalsektionen vid rikspolisstyrelsen finns en särskild narkotikarotel. Tillkomsten av dessa rotlar, som har skett successivt, har medfört att det många gånger komplicerade arbetet med att utreda narkotikabrottsligheten har kunnat göras effektivare.

Genom inrättandet av en särskild underrättelseenhet (UF-enhet) inom rikskriminalsektionen vid rikspolisstyrelsen har informationsbehandlingen på narkotikaområdet förbättrats. UF-enheten, som är under uppbyggnad, samlar in, bearbetar och analyserar information om narkotikabrott och narkotikabrottslingar från samtliga narkotikarotlar i landet, liksom från övriga polisdistrikt, tullverket, kriminalvårdsanstalter m. fl. — Genom UF-enheten torde skapas underlag för en mera långsiktig strategi för narkotikabekämpningen än vad man har i dag. (Jfr avsnittet om Spanark-rapporten.)

Också i fråga om det internationella polisarbetet mot narkotikabrottsligheten sker från svensk sida en fortlöpande förstärkning av insatserna. I det internationella samarbetet spelar Interpol en avgörande roll. Interpols generalsekretariat fungerar som en informationscentral för den internationella narkotikabekämpningen. Generalsekretariatets narkotikasektion, där bl. a. två svenska polismän tjänstgör, har till uppgift att samordna det internationella polisarbetet mot narkotikabrottsligheten och att samla in uppgifter som kan kartlägga den illegala trafiken.

Svenska polismän finns sedan år 1977 också stationerade i Haag och Bangkok som sambandsmän för narkotikabekämpningen. Sedan den 1 oktober 1981 har Sverige också en polisman stationerad i Köpenhamn. Det är även aktuellt att inrätta en sambandsfunktion för kontakter med Turkiet. Vidare pågår överläggningar mellan de nordiska länderna om gemensamma sambandsmän i flera länder.

Som förut har sagts har sambandet mellan narkotikabrottsligheten och

den organiserade och den ekonomiska brottsligheten förstärkts. Det bör därför erinras om att polisväsendets insatser också mot den organiserade och den ekonomiska brottsligheten har ökat kraftigt under senare år. Detta har skett både genom personalförstärkningar och genom organisatoriska förändringar (se framställning i det följande under rubriken Ekonomisk brottslighet).

Även om de satsningar som har genomförts för att bekämpa narkotikabrottsligheten har gett resultat anser utskottet, i linje med vad som anförs i motion 209, att fortsatta satsningar är nödvändiga i kampen mot denna brottslighet. Så sker också bl. a. genom den i budgetpropositionen föreslagna åtgärden att, såsom rikspolisstyrelsen yrkat, ytterligare 15 polismän föreslås bli avdelade för denna verksamhet.

Också på utrustningssidan sker förstärkningar. Rikspolisstyrelsen har bl. a. i den s. k. Spanark-rapporten (se närmare härom under rubriken Spanark-rapporten) och i sin anslagsframställning för nästa budgetår pekat på det behov av tekniska hjälpmedel som finns på narkotikarottlarna. Under utrustningsanslaget B 5 (prop. s. 49) beräknar regeringen bl. a. 250 000 kr. för ytterligare teknisk utrustning till narkotika- och spaningsrottlar. Som framgår under punkt 3 i detta betänkande tillstyrker utskottet detta förslag till medelsberäkning. Narkotikarottlarna har dock bedömts vara i behov av ytterligare utrustning. I den nyligen framlagda propositionen om åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket (prop. 1981/82: 143 bilaga 2 s. 116) föreslås därför att ytterligare 1,5 milj. kr. anvisas för anskaffande av radiomateriel (1,1 milj. kr.) och viss optisk utrustning m. m. (0,4 milj. kr.). Förslaget kommer att behandlas av utskottet senare under detta riksmöte.

Enligt utskottets mening måste frågan om polisens resurser för narkotikabekämpningen = hur angelägna behoven än är – bedömas också med beaktande av det statsfinansiella läget. Med hänsyn till angelägenheten av de övriga anslagsbehov som måste tillgodoses anser utskottet att ytterligare resurser än dem som föreslagits av regeringen inte kan anslås för polisens narkotikabekämpning. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet bifall till motion 209 i denna del.

I motion 1218 framhålls att narkotikasituationen i Kopparbergs län är mycket besvärlig. Som ett särskilt problem pekas på att länets storlek gör att polisens narkotikainsatser medför stora rese- och traktamentskostnader. Enligt motionären bör under kommande budgetår 100 000 kr. ställas till förfogande för länsstyrelsen i Kopparbergs län för narkotikabekämpning. Motionen mynnar ut i ett önskemål om att det anförda bör ges regeringen till känna.

Kostnaderna för polisens narkotikainsatser belastar främst förevarande anslag och anslaget B 7 Underhåll och drift av motorfordon m. m. De medel som riksdagen anvisar under dessa anslag disponeras av rikspolis-

styrelsen som lägger ut rambelopp för varje särskilt polisdistrikt. Frågor om att tillgodose särskilda medelsbehov prövas i vanlig ordning av rikspolisstyrelsen och — då det kan bli aktuellt med anslagsöverskridande — av regeringen. Också önskemålet om resursförstärkningar för narkotikainsatser inom polisdistrikten i Kopparbergs län får enligt utskottets mening prövas i sådan ordning; det är normalt inte en uppgift för riksdagen att prioritera mellan olika, speciella medelsbehov som kan uppkomma i landets 118 polisdistrikt. Utskottet avstyrker bifall till motionen.

Spanark-rapporten

I motion 209 föreslås att den s. k. Spanark-gruppens åtgärdsförslag i princip genomförs.

Sedan våren 1978 bedrivs i rikspolisstyrelsens regi ett utredningsarbete vad gäller metoderna för polisens bekämpning av den grövre brottsligheten. Som ett led i detta arbete tillkallades inom rikspolisstyrelsen i oktober 1979 en arbetsgrupp (Spanark) med uppgift att utarbeta förslag till metoder vid spaning mot narkotikabrottslighet. Arbetsgruppen avlämnade i juni 1980 rapporten Narkotikaspaning och underrättelseförfarande (den s. k. Spanark-rapporten).

I Spanark-rapporten uttalas bl. a. att de metoder för spaning som fordras när fråga är om den organiserade narkotikabrottsligheten förmodligen måste bli av annan art och inriktning än de spaningsmetoder som används mot brottslighet i allmänhet. Det bedöms som väsentligt att polisen på detta område prövar nya vägar. Mot denna bakgrund har en genomgång från bl. a. juridiska, praktiska och etiska synpunkter gjorts av tänkbara spaningsmetoder av intresse i sammanhanget. I rapporten tas också upp frågor rörande spaningstekniska hjälpmedel och polisens informationsbehandling (underrättelseförfarandet).

Beträffande polisens informationsbehandling föreslogs i Spanark-rapporten inrättandet av den särskilda underrättelseenhet (UF-enhet) vid rikspolisstyrelsen som f. n. är under uppbyggnad. En närmare beskrivning av UF-enheten har lämnats under rubriken Resursfrågor.

När det gäller polisens spaningsmetoder kan det sägas att Spanark-rapporten innehåller en idékatalog över tänkbara metoder. Här skall bara i korthet nämnas några av de mera okonventionella spaningsmetoder som behandlas i rapporten. Vidare berörs översiktligt förslagen rörande spaningstekniska hjälpmedel.

I rapporten konstateras att polisen under vissa förutsättningar har rätt att använda *provokativa* spaningsmetoder. Med provokation avses att polisen lockar eller utmanar någon till en handling eller ett uttalande som kan vara besvärande eller på annat sätt negativt för denne. Enligt rapporten bör den svenska narkotikapolisen ha rätt att *köpa* narkotika för att komma in på marknaden och därmed kunna ingripa mot de större narkotikabrottslingarna. När det gäller *uthjudande* av narkotika under-

stryks däremot i rapporten metodens rättsliga och etiska vanskligheter, och ställning till metodens användning tas därför i princip inte.

Infiltration är en annan spaningsmetod som behandlas i Spanark-rapporten. Med infiltration har man brukat avse att en polisman — eller en bulvan för polisen — tar tjänst hos någon eller på annat sätt söker ta sig in i dennes verksamhet i syfte att skaffa information för uppdagande av brott.

Frågor om agentverksamhet, s. k. *fria spanare*, berörs också i rapporten. Härmed avses en verksamhet som bedrivs med polismän som utåt sett saknar all anknytning till polisen; de saknar t. ex. tjänsterum hos polisen och arbetar under täckmantel av ett eller annat slag.

I Spanark-rapporten förordas vidare att narkotikapolisen använder sig av *desinformation*. Detta begrepp innebär att man från polisens sida för ut antingen helt falsk information eller också information som bygger på riktiga fakta och där viktiga omständigheter medvetet har getts ett felaktigt innehåll. Åtgärder av detta slag anses kunna syfta till att skapa oro eller motsättningar mellan narkotikabrottslingar eller provocera fram ett oförsiktigt handlande från en bestämd misstänkt persons sida.

Ett annat inslag i spaningsverksamheten som diskuteras i Spanark-rapporten är användandet av *informatörer*. Härvidlag konstateras att svensk polis redan i dag använder s. k. tjallare för att få upplysningar av värde för brotts uppklarande. Enligt rapporten är det viktigt att narkotikapolisen i framtiden aktivt värvar informatörer och söker bygga upp kedjor av personer med goda insikter i den illegala narkotikahandlingen.

Ytterligare en fråga som behandlas i rapporten är vad som betecknas som "*kontrollerade leveranser*". Härmed menas att polisen och tullmyndigheten i samråd beslutar att låta en narkotikakurir utan ingripande passera gränskontrollen med ett parti narkotika och fortsätta färdens i Sverige under dold polisövervakning. Avsikten är att kuriren skall föra polisen till mottagaren, som ju ofta är huvudmannen.

Beräffande spaningsmetoder skall här också nämnas förslaget om s. k. *kronvittnen*. Enligt rapporten är det nödvändigt att samhället får vidgade möjligheter att "*gottgöra*" en brottsling som lämnar polisen informationer som är avgörande för ingripande mot vissa narkotikabrottslingar.

I fråga om spaningsmetoder skall slutligen nämnas att i rapporten föreslås att *sambandsmän* för narkotikabekämpning stationeras i Köpenhamn och Turkiet. En redogörelse för det aktuella läget när det gäller det internationella samarbetet har lämnats under rubriken Resursfrågor.

I ett särskilt avsnitt tas i Spanark-rapporten upp frågor om effektivare *tekniska hjälpmedel* för spaning. Det föreslås bl. a. att narkotikapolisen tillförs ny materiel såsom fordon, radioutrustning, optisk utrustning, akustisk och elektronisk utrustning m. m. I denna del hänvisas till redogörelsen under punkt 3 (utrustningsanslaget) i detta betänkande.

I anslutning till frågorna om effektivare tekniska hjälpmedel tas också upp behovet av ändrad lagstiftning på området. Således föreslås i rappor-

ten att lagen (1977:20) om TV-övervakning ändras så att lagens krav på tillstånd m.m. inte gäller polisens verksamhet till förekommande och beivrande av brott. Enligt rapporten bör vidare polisen i lag ges möjligheter att använda hemliga mikrofoner för avlyssning, att ta del av telexmeddelanden m.m.

Med anledning av Spanark-rapporten hemställde rikspolisstyrelsen i en skrivelse till regeringen den 5 december 1980 om vissa åtgärder med syfte att effektivisera polisens bekämpning av narkotikabrottsligheten.

Skrivelsen föranledde regeringen att under våren 1981 ge tvångsmedelskommittén (Ju 1978:06) i uppdrag att snabbt utreda de lagstiftningsfrågor som gäller polisens möjligheter att använda nya tvångsmedel i spaningsarbetet. Kommittén har nyligen avlämnat delbetänkandet (Ds Ju 1981:22) Hemlig avlyssning m.m. Efter remissbehandling kan ett förslag väntas bli förelagt riksdagen senare under våren. I betänkandet föreslås bl.a. nya regler som gör det möjligt för domstol eller i undantagsfall åklagare att under förundersökning angående allvarlig brottslighet ge tillstånd till hemlig avlyssning med dold mikrofon i vissa fall. Enligt förslaget revideras också bestämmelserna om telefonavlyssning i viss utsträckning. Vidare föreslås att hemlig övervakning med fjärrmanövrerad TV-kamera skall få utföras av polisen när fråga är om brott för vilka endast fängelse är föreskrivet som påföljd.

Beträffande polisens spaningsmetoder uttalades allmänt i rikspolisstyrelsens skrivelse att polisen redan i dag kan använda sig av de metoder som Spanark-gruppen har redovisat. Så sker också, enligt vad styrelsen uppgav, i mera komplicerade ärenden där de traditionella metoderna har visat sig inte vara tillräckliga för att nå resultat i det brottsbekämpande arbetet. Bl. a. uttalade styrelsen att köp av narkotika är en fullt tillåten spaningsmetod.

När det gäller den i Spanark-rapporten aktualiserade frågan om den s. k. kronvittnesmetoden sade sig rikspolisstyrelsen i sin skrivelse ha förståelse för att det i vissa speciella fall kan vara erforderligt att kunna tillmötesgå vissa önskemål från en kriminell persons sida för att denne skall samarbeta med polisen. Inte minst gäller detta personer som har erfarenhet av sådana system utomlands. Dessa "gottgörelsefall" torde inte bli av någon betydande omfattning. Styrelsen var emellertid av den uppfattningen att bestämmelserna i 20 kap. 7 § första stycket 3 rättegångsbalken redan i dag ger riksåklagaren möjlighet att besluta om åtalsunderlåtelse i "kronvittnesfall". Någon särskild utredning av frågan var alltså enligt rikspolisstyrelsen inte påkallad.

Regeringen beslöt den 26 februari 1981 att rikspolisstyrelsens skrivelse i de nu redovisade delarna inte skulle föranleda någon annan åtgärd än att ett exemplar av en inom justitiedepartementet upprättad promemoria skulle översändas till styrelsen för kännedom.

Beträffande s. k. provokativa åtgärder konstateras i promemorian att

åtgärder av sådant slag under begränsade förutsättningar kan anses vara tillåtna enligt gällande rätt. Det understryks dock att provocativa åtgärder får tillgripas bara i grova brottmål eller när synnerliga skäl annars gör det motiverat samt att hänsyn måste tas till såväl misstankens styrka som åtgärdens art och det intrång eller den skada för enskild som den kan innebära liksom de resultat i bevishänseende som står att vinna. Något behov av lagstiftning på området anses enligt promemorian inte f. n. föreligga.

Såvitt gäller frågan om "kronvittnen" sägs det i promemorian att uttalandet i rikspolisstyrelsens skrivelse om tillämpningen av 20 kap. 7 § första stycket 3 rättegångsbalken inte har stöd vare sig i förarbetena till lagrummet eller i hittills tillämpad praxis. Även om bestämmelsen till sin art utgör en generalklausul, måste utrymmet för att tillämpa den i fall som är likartade dem som avses i styrelsens skrivelse anses vara mycket litet. I promemorian erinras i detta hänseende om att bestämmelsen inte är tillämplig, om det inte av särskilda skäl är uppenbart att påföljd inte behövs för att den misstänkte skall avhållas från vidare brottslighet. Enligt promemorian synes kronvittnesmetoden över huvud taget inte ha stöd i svensk rättstradition.

Utskottet kan för sin del till att börja med konstatera att flera av de förslag som tas upp i Spanark-rapporten har genomförts eller är föremål för överväganden i olika sammanhang. Önskemålen i motion 209 kan därmed sägas vara åtminstone delvis tillgodosedda. Enligt vad utskottet inhämtat av rikspolisstyrelsen har rapporten skickats ut till samtliga polisdistrikt som har att efter eget bedömande ta ställning till huruvida i rapporten berörda spaningsmetoder skall användas. Det finns mot den bakgrunden och med hänsyn till vad i övrigt har förevarit inte anledning för riksdagen att initiera någon åtgärd i den riktning som föreslås i motion 209. Motionen i här behandlad del avstyrks.

Bland de förslag och idéer som tas upp i Spanark-rapporten knyter sig ett särskilt intresse till dem som gäller spaningsmetoder. Utskottet vill i denna del anföra följande.

När det gäller polisens utredningsverksamhet finns det anledning att skilja mellan å ena sidan sådan verksamhet som inte hör till förundersökningen i ett brottmål och å den andra verksamhet som utgör förundersökning. Om förundersökning finns regler i 23 kap. rättegångsbalken och den därtill anknyttande förundersökningskungörelsen (1947:948). Den verksamhet som inte hör till förundersökningen – i skedet före förundersökningen ofta betecknad som allmän spaning – är däremot i huvudsak oreglerad. För verksamheten torde dock gälla vissa allmänna principer. Som exempel kan nämnas regeln i 2 kap. 6 § regeringsformen som skyddar medborgarna mot bl. a. hemlig avlyssning. Detta skydd får dock begränsas genom lag. I sammanhanget bör också nämnas den s. k. legalitetsprinci-

pen, som är grundläggande för all polisverksamhet. I 2 § polisinstruktionen (1972: 511) stadgas att polisen skall upprätthålla allmän ordning och säkerhet och att det därvid åligger polisen särskilt bl. a. att uppdaga brott som hör under allmänt åtal. Av författningstexten framgår att det är fråga om en handlingsplikt för polisen. Enligt legalitetsprincipen är myndigheten pliktig att handla, då de i författningarna angivna förutsättningarna är uppfyllda, dvs. en generell ovillkorlig skyldighet att handla. Denna grundsats gäller i princip inom straffrätten och även i fråga om polisens ingripande mot begångna brott.

I detta sammanhang skall också erinras om en annan allmän princip, som har kommit till uttryck i polisinstruktionen, nämligen regeln i 7 § om att en polisman skall uppträda på ett sätt som inger förtroende och aktning. Bestämmelsen har bl. a. ansetts innebära att polismannen i spaningssammanhang lika litet som vid handläggning av andra ärenden får tillgripa metoder som kan anses tvivelaktiga eller direkt oförenliga med det som uppdraget gäller (se bl. a. JO:s ämbetsberättelse 1977/78 s. 101 och 1979/80 s. 359).

Klart är slutligen att föreskrift i lag eller annan författning är bindande för polisen både när den bedriver spaningsverksamhet och när fråga är om annan polisverksamhet.

Med anledning av de berörda frågorna om polisens spaningsmetoder vill utskottet framhålla att det givetvis är ett framträdande samhällsintresse att den grövre brottsligheten bekämpas effektivt. Den allvarliga narkotikabrottsligheten och annan grövre brottslighet torde numera i vissa fall bedrivas i sådana former att dessa brottstyper intar en viss särställning från brottsbekämpningssynpunkt. Mot den bakgrunden anser utskottet att det arbete på att utveckla spaningsmetoderna mot kriminalitet av aktuellt slag som har bedrivits har ett värde.

Å andra sidan torde det stå klart att det här i vissa hänseenden har varit fråga om arbetsmetoder som från allmänna synpunkter inbjuder till diskussion. Det gäller ett område där, som förut sagts, några absolut fasta rättsregler inte finns och enligt sakens natur svårligen kan ställas upp. Samtidigt måste framhållas att den omständigheten att ett särskilt slags spaningsmetoder inte är uttryckligen förbjudna enligt svensk lagstiftning aldrig i sig kan utgöra tillräckliga skäl för att utan vidare utgå från att de också bör bli tillämpade här i landet. Vad saken enligt utskottets mening gäller är ytterst en fråga om inriktningen av polisens arbete där intresset av effektivitet samt rättssäkerhets- och integritetskraven bryter sig mot varandra. Det gäller alltså här avvägningsspörsmål av delvis grannlaga natur, som inte är en angelägenhet enbart för polisen själv utan i första hand för statsmakterna och de medborgarstyrelser som är verksamma på olika nivåer.

Den slutsats utskottet kommer till efter det anförda är att frågan om polisens spaningsmetoder och om vilka regler som kan behövas på området är ett ämne som bör bli föremål för närmare överväganden. Med tanke

på att svensk litteratur i ämnet praktiskt taget saknas synes enligt utskottets mening ämnet från mera långsiktiga utgångspunkter väl ägnat för särskilda forskningsinsatser. Mera omedelbart anser utskottet dock att frågan bör ägnas uppmärksamhet i det arbete som 1981 års polisberedning (Ju 1981:02) f. n. bedriver. Eventuella lagregler i ämnet skulle lämpligen kunna tas in i den kommande polislag som övervägs av beredningen.

Utskottet har erfarit att beredningen avser att ta upp de frågor om polisiära spaningsmetoder som utskottet har berört. Med hänsyn härtill anser utskottet att någon riksdagens åtgärd i saken inte är påkallad.

Polisens befogenheter

I motion 209 pekas på att tulltjänstemännen på senare tid har fått ökade befogenheter att kontrollera en misstänkt person. Enligt motionärerna bör motsvarande befogenheter tillkomma polisen när det gäller att företa kroppsvisitation och kroppsbesiktning.

Föreskrifter om användande av tvångsmedlen kroppsvisitation och kroppsbesiktning finns dels i rättegångsbalken (RB), dels i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling (varusmugglingslagen). Reglerna i RB tar sikte på förundersökning i brottmål. Till dessa föreskrifter anknäver särskilda bestämmelser i varusmugglingslagen om tullmyndighet m. m. som förundersökningsledare i vissa fall.

Bestämmelser som reglerar polisens möjligheter att företa kroppsvisitation och kroppsbesiktning finns i 28 kap. RB. Enligt 11 § får – om det förekommer anledning att brott förövats varpå fängelse kan följa – kroppsvisitation företas för eftersökande av föremål som är underkastade beslag, eller eljest till utrönande av omständighet som kan ha betydelse för utredning om brottet. På annan än den som skäligen kan misstänkas för brottet får kroppsvisitation företas bara om synnerlig anledning förekommer att föremål som är underkastat beslag skall anträffas eller annan utredning om brottet vinnas. För samma ändamål får enligt 12 § kroppsbesiktning företas på den som skäligen kan misstänkas för brott på vilket fängelse kan följa.

Beslut om kroppsvisitation och kroppsbesiktning meddelas av undersökningsledaren, åklagaren eller rätten. Är fara i dröjsmål får dock åtgärden beslutas av polisman.

I varusmugglingslagen föreskrivs straff för olika former av varusmuggling. Fängelse kan följa på samtliga former utom beträffande ringa brott. Tullmyndighet får inleda förundersökning rörande brott som avses i varusmugglingslagen. Reglerna om undersökningsledare i RB gäller då för tullmyndigheten. De enskilda tulltjänstemännen har samma rätt som polis-männen att bl. a. gripa den som misstänks för brott enligt varusmugglingslagen. De har också samma befogenheter att ta egendom i beslag.

Reglerna om kroppsvisitation i varusmugglingslagen avviker i viss mån från motsvarande bestämmelser i RB. Dessutom finns i varusmugglingsla-

gen föreskrifter om s. k. ytlig kroppsbesiktning som helt saknar motsvarighet i RB. I fråga om annan, mera omfattande kroppsbesiktning gäller endast vad som föreskrivs i RB.

Enligt varusmuggningslagen kan bevakningschef besluta att var och en som kommer till landet med viss båt e. d. eller var och en som under viss tid kommer till eller reser från en plats skall kroppsvisiteras. Förekommer mot någon anledning att han har på sig gods som enligt varusmuggningslagen är underkastat beslag kan tulltjänsteman själv besluta om kroppsvisitation och ytlig kroppsbesiktning. Polisman har inte samma befogenhet. För honom gäller de allmänna reglerna i RB.

Reglerna om tulltjänstemans uttryckliga befogenhet att företa ytlig kroppsbesiktning infördes genom en lagändring i december 1981 (SFS 1981: 1079).

Utskottet konstaterar att bestämmelserna i varusmuggningslagen ger en vidare ram än reglerna i RB för beslut om kroppsvisitation och ytlig kroppsbesiktning, såväl när det gäller laga grund för ett sådant beslut som beträffande behörig beslutsfattare. En tulltjänsteman har med andra ord i samband med tullkontroll större befogenheter än vad en polisman har i brottmål i allmänhet.

Frågan om polisens befogenheter är f. n. föremål för övervägande av 1981 års polisberedning i dess arbete med att utforma förslag till en polislag (Ju 1981: 02; kommittéberättelsen 1982 del II s. 128). Beredningen avser att senare i år lägga fram ett förslag. Tvångsmedelsregleringen vid förundersökning i brottmål är föremål för översyn av tvångsmedelskommittén (Ju 1978: 06). Enligt sina direktiv (kommittéberättelsen 1979 del II s. 34) skall kommittén göra en fullständig översyn av i första hand tvångsmedelsregleringen i 27 och 28 kap. RB. Kommittén, som avgett delbetänkandet (Ds Ju 1981: 22) Hemlig avlyssning m. m., beräknas avsluta sitt arbete under år 1983.

Med hänsyn till det utredningsarbete som pågår rörande polisens befogenheter och tvångsmedelsregleringen i bl. a. 28 kap. RB anser utskottet att önskemålen i motion 209 inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd. Utskottet avstyrker således bifall till motionen i här behandlad del.

Ekonomisk brottslighet

Resursfrågor m. m.

I tre motioner tas upp frågor med anknytning till polisens resurser för bekämpande av den ekonomiska brottsligheten.

I motion 859 förespråkas mera allmänt en omfördelning av tjänster från arbetet med den traditionella brottsligheten till att bekämpa den ekonomiska brottsligheten. En sådan omprioritering måste enligt motionärerna ske i förhållandevis lugn takt, och de förordar att saken undersöks inom ramen för den pågående polisberedningens arbete.

I motion 1578 anförs att stödet till uppbyggnaden av de ekonomiska

rotlarna måste öka. De satsningar som görs mot den ekonomiska brottsligheten är enligt motionärerna klart otillräckliga.

I motion 2012 föreslås att sammanlagt 25 polismän tillförs de ekonomiska rotlarna. Denna förstärkning bör enligt motionärerna ske genom omfördelning av polisens resurser.

Utskottet vill inledningsvis understryka att den ekonomiska brottsligheten utgör ett stort samhällsproblem. I linje med de önskemål som bär upp motionerna anser utskottet det därför – såsom framhållits i annat sammanhang – angeläget att samhället sätter in kraftfulla åtgärder på bred front för att motverka den ekonomiska brottsligheten. Sådana åtgärder har också kommit till stånd under senare år (se JuU 1980/81: 21).

Kampen mot den ekonomiska brottsligheten har getts en hög prioritet inom polisväsendet. I budgetpropositionerna de senaste fem åren har chefen för justitiedepartementet tagit upp frågan om prioriteringen mellan den traditionella brottsligheten samt bl. a. den organiserade och den ekonomiska brottsligheten. I budgetpropositionen för budgetåret 1978/79 anförde departementschefen i denna sak att det främst fick ankomma på den lokala polisorganisationen att bedöma på vilka arter av brottslighet resurserna i första hand borde sättas in. Inrättandet av nya tjänster för särskilda ändamål innebar dock enligt departementschefen ett uttryck för uppfattningen att insatserna mot den avsedda brottsligheten borde prioriteras. Det budgetåret inrättades ett 30-tal nya tjänster för bekämpande av den ekonomiska och den organiserade brottsligheten (prop. 1977/78: 100, bilaga 5). Budgetåret dessförinnan hade 20 nya tjänster inrättats för ändamålet.

De inledda resursförstärkningarna till polisen har fortsatt under de följande budgetåren. Med början under budgetåret 1977/78 har sålunda polisväsendet tillförts mer än 100 tjänster för bekämpande av den organiserade och den ekonomiska brottsligheten. Under innevarande budgetår har genom omfördelningar ytterligare 16 polismän avdelats för detta ändamål. Även för nästa budgetår föreslås omfördelningar inom polisväsendet till förmån för kampen mot den organiserade och den ekonomiska brottsligheten.

Frågan om prioriteringar inom polisverksamheten mellan olika brottskategorier har också behandlats i samband med att riksdagen år 1981 beslutade om riktlinjer för en reform av polisens uppgifter, utbildning och organisation m. m. (prop. 1980/81: 13, JuU 24, rskr 210). I ärendet konstaterades bl. a. att det inte var möjligt att en gång för alla centralt fastställa prioriteringsregler med generell giltighet. Någon permanent reglering av prioriteringsfrågorna lades således inte fast. I stället fick dessa frågor bedömas från tid till annan och de hade därför sin naturliga plats bl. a. i budgetbehandlingen av anslagen till polisväsendet. Det var därvid enligt riksdagens beslut mera angeläget att diskutera inriktningen av verksamheten för hela den samlade personalstyrkan på drygt 16 000 polismän än att begränsa synfältet till hur de nytillkomna tjänsterna skulle användas. Sam-

tidigt borde skapas ett betydande utrymme för de lokala och regionala organen att göra nödvändiga avvägningar i det löpande arbetet. Ett uttryck härför var tillskapandet av de s.k. fria resurserna och den förstärkta ställning som föreslogs för polisstyrelserna.

I enlighet med riksdagens beslut ankommer det på 1981 års polisberedning (Ju 1981: 02) att närmare behandla vissa frågor om prioriteringar m. m. inom polisverksamheten.

Riktlinjerna för bedömningen av prioriteringsfrågorna inom polisväsendet har lagts fast genom riksdagens beslut år 1981. Enligt utskottets mening finns det inte skäl att nu med anledning av motion 859 frångå detta beslut. Härtill kommer att polisberedningen har att närmare behandla vissa hithörande frågor. Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet bifall till motion 859 i här behandlad del.

När det sedan gäller önskemålen i motionerna 1578 och 2012 om att polisen skall ges ökade resurser för att bekämpa den ekonomiska brottsligheten vill utskottet tillägga följande till den nyss lämnade redovisningen för de resursförstärkningar som har skett.

För att bekämpa bl. a. den ekonomiska brottsligheten har inom polisväsendet tillskapats en särskild organisation i form av ekonomiska rotlar. Sådana rotlar finns f. n. — förutom vid rikspolisstyrelsen — i de tre storstäderna och på ytterligare nio orter i landet. Samtidigt som enligt budgetpropositionen ytterligare polismän för nästa budgetår föreslås bli avdelade för att bekämpa den organiserade och den ekonomiska brottsligheten föreslås att fyra nya ekonomiska rotlar inrättas. Departementschefen upplyser vidare att han ämnar föreslå regeringen att fyra tjänster för kvalificerade ekonomer inrättas bl. a. vid de ekonomiska rotlarna i de tre storstäderna. I sammanhanget bör framhållas att utredningar avseende ekonomisk brottslighet sker inte bara vid de ekonomiska rotlarna utan även vid andra enheter inom polisen, såsom bedrägerirotlarna och, i Stockholm, skatteroteln.

Vid bedömningen av önskemålen om att ytterligare resurser utöver dem som föreslås i budgetpropositionen skall tillföras polisen för att bekämpa den ekonomiska brottsligheten nödgas utskottet konstatera att det statsfinansiella läget inte medger att så kan ske. Med det sagda avstyrker utskottet bifall till motion 1578 i denna del.

Den möjlighet som står till buds när det gäller att förstärka polisens insatser på området är att göra omfördelningar av tillgängliga resurser. Så har, som framgått, skett under innevarande budgetår. Också för nästa budgetår avses detta bli fallet. Omfördelningarna för nästa budgetår innebär enligt budgetpropositionen att ytterligare 16 polismän skall sättas in i kampen mot den organiserade och den ekonomiska brottsligheten. I motion 2012 begärs att sammanlagt 25 polismän genom omfördelningar avdelas för ändamålet.

Vid ställningstagande till hur omfattande omfördelningar som bör göras måste enligt utskottets mening behovet av förstärkningar vägas mot bl. a. de praktiska möjligheterna att rekrytera lämpliga polismän till de aktuella befattningarna. De omfördelningar av 16 polismän som departementschefen föreslår för nästa budgetår står i överensstämmelse med rikspolisstyrelsens bedömningar. Utskottet anser att det inte finns skäl att förorda omfördelningar av ytterligare polismän. Med det sagda avstyrker utskottet bifall till motion 2012 i denna del.

Ekonomiska rotlar

I motion 1219 förordas att en av de nya ekonomiska rotlar som avses bli tillskapade nästa budgetår skall inrättas i Skövde polisdistrikt.

Inom polisväsendet har, för att bekämpa bl. a. den ekonomiska brottsligheten, tillskapats en särskild organisation i form av ekonomiska rotlar. Sådana rotlar finns f. n. – förutom vid rikspolisstyrelsen – vid tolv polisdistrikt, nämligen i Stockholm, Göteborg, Malmö, Sundsvall, Jönköping, Linköping, Karlstad, Umeå, Växjö, Halmstad, Västerås och Luleå.

För nästa budgetår föreslås som tidigare sagts att ytterligare 16 polismän sätts in i kampen mot den organiserade och den ekonomiska brottsligheten. Departementschefen uppger att han i regleringsbrevet för nästa budgetår kommer att föreslå regeringen att – i enlighet med rikspolisstyrelsens önskemål därom – ytterligare fyra ekonomiska rotlar inrättas. I sin anslagsframställning för budgetåret 1982/83 anförde rikspolisstyrelsen att de nya ekonomiska rotlarna borde inrättas i Uppsala, Kalmar, Borås och Gävle polisdistrikt. Departementschefen uttalar i budgetpropositionen inte något om var de ekonomiska rotlarna lämpligen bör inrättas.

Frågan om i vilka polisdistrikt ekonomiska rotlar skall inrättas ankommer det på regeringen att besluta om. Enligt utskottets mening ligger det i sakens natur att de ekonomiska rotlarna tillförs de polisdistrikt där behovet av sådan rotel är störst, och i detta hänseende bör riksdagen inte göra något särskilt uttalande.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet bifall till motion 1219.

Rekryteringsfrågor m. m.

I motion 390 föreslås att man för polisutbildningen inrättar ytterligare en eller ett par rekryteringsvägar, vid sidan av de nuvarande, till tjänst inom polisväsendet. Motionärerna pekar särskilt på behovet av att kunna rekrytera personer med företagsekonomisk bakgrund eller liknande. Polisberedningen bör enligt motionärerna ges tilläggsdirektiv att utreda hithörande frågor.

I motion 859 förordas att polisorganisationen förstärks med personer som har en kvalificerad ekonomisk och/eller juridisk utbildning. Enligt motionärerna bör detta ske bl. a. genom direktrekrytering och genom

anlitande av konsulter. Vidare bör rekryteringen av polisaspiranter inriktas på bl. a. personer med intresse för spaning och utredning av ekonomiska brott.

Utskottet vill framhålla att den organiserade och den ekonomiska brottsligheten ofta gäller förfaranden som är mycket svåra att utreda.

För att kunna tränga in i komplicerade transaktioner av olika slag får poliser och åklagare speciell utbildning. Det finns dessutom för båda myndigheterna möjligheter att vid behov anlita utomstående experter från t. ex. revisionsbyråer. För polisväsendets del är sålunda under anslagsposten Vissa kostnader för förundersökning m. m. i budgetpropositionen förslaget ett förslagsanslag av knappt 7,5 milj. kr. som kan tas i anspråk för bl. a. anlitande av utomstående experter. Med hänvisning härtill, anser utskottet att vad som i denna del anförts i motion 859 inte bör föranleda vidare åtgärd.

Frågan om att inom polisväsendet anställa kvalificerad ekonomisk expertis berörs i budgetpropositionen. Departementschefen anför att sådan expertis kan utgöra ett värdefullt komplement till de traditionella utredningsresurserna och härigenom vara ägnad att öka polisens effektivitet på detta område. Utskottet kan instämma i detta och välkomnar den förstärkning om fyra tjänster för kvalificerade ekonomer som, enligt vad departementschefen uppger, föreslås bli inrättade under nästa budgetår. Utskottet utgår från att regeringen även framdeles söker få till stånd förstärkningar av detta slag i den mån det bedöms lämpligt. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion 859 i denna del.

När det sedan gäller motionsönskemålen om att undersöka möjligheter av att för polisutbildningen finna nya rekryteringsvägar – vid sidan om de nuvarande – till tjänst inom polisväsendet vill utskottet först peka på att olika frågor rörande polisutbildningen var aktuella i samband med 1981 års polisreform. Vid den reformen lades riktlinjer fast för polisutbildningen (prop. 1980/81: 13 s. 124, JuU 24, rskr 210). Riktlinjerna innefattade ett principförslag om en ny sammanhållen grundutbildning som skall bestå av tre delar: grundkurs I, alterneringstjänstgöring jämte praktik utanför polisverksamheten samt grundkurs II. Nuvarande assistentkurs och inspektörskurs I – som utgör vidareutbildning – tas bort ur utbildningsgången. Behovet av vidareutbildning skall i stället tillgodoses genom bl. a. funktionsinriktade specialkurser. Till sådana kurser är att hänföra specialutbildning i t. ex. trafikövervakningstjänst, kvalificerad utredningsverksamhet beträffande ekonomisk brottslighet och kriminalteknik.

Enligt vad departementschefen uttalade i samband med polisreformen (prop. s. 128) skulle de funktionsinriktade specialkurserna uppenbarligen komma att spela en mycket viktig roll i det nya systemet, eftersom behovet av fortbildning för speciella uppgifter är framträdande på vissa områden. Det sagda gällde i synnerhet de polismän som avdelas för spaning mot och utredning av kriminalitet som kan hänföras till den organiserade och den ekonomiska brottsligheten.

Här skall tilläggas att olika frågor rörande polisutbildningen undersöks närmare av polisberedningen (Ju 1981: 02).

Som utskottet förut har sagt gäller den organiserade och den ekonomiska brottsligheten ofta förfaranden som är kvalificerade och mycket svåra att utreda. Detta ställer naturligtvis krav på att den personal inom polisen som handhar spaning och utredning av den ifrågavarande brottsligheten har en för ändamålet lämplig utbildning på området. Bl. a. genom de nyss nämnda funktionsinriktade specialkurserna får polisen utbildning på det ekonomiska området som svarar mot dessa krav. I sammanhanget vill utskottet också framhålla att man såväl vid utbildning av polispersonal som vid direktrekrytering av personal för speciella funktioner måste hålla i minnet att den brottslighet som det här gäller rör fält som är under en ständig utveckling. Detta ställer krav på att bl. a. utbildningen är anpassbar till olika uppkommande situationer.

Med hänvisning till det anförda ställer sig utskottet tveksamt till behovet av nya rekryteringsvägar inom polisutbildning. Motionsönskemålen härom innebär delvis ett frångående av riksdagens ställningstagande rörande polisutbildningen i samband med 1981 års polisreform, något som utskottet inte omedelbart vill ställa sig bakom.

Utskottet anser emellertid att de i motionerna aktualiserade frågorna har en viss anknytning till de frågor som polisberedningen har att närmare undersöka. Enligt utskottets mening bör beredningens arbete beträffande utbildningsfrågorna avvaktas innan ställning tas till behovet av nya rekryteringsvägar inom polisutbildningen.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion 390 och motion 859 i denna del.

Lekmannainflytande i lokal polisstyrelse

I motion 664 framhålls att det är av stor betydelse för att åstadkomma en riktig fördelning av polisens lokala resurser att de förtroendevaldas inflytande på polisens verksamhet ökas. I de lokala polisstyrelserna bör enligt motionärerna de förtroendevalda ges möjligheter till prioriteringar i fråga om polisens verksamhet i distriktet. Det anförda bör ges regeringen till känna.

De frågor som tas upp av motionärerna behandlades utförligt i samband med att riksdagen år 1981 beslutade riktlinjer för en reform i fråga om polisens uppgifter, utbildning och organisation m. m. (prop. 1980/81: 13, JuU 24, rskr 210).

Riktlinjerna innebär bl. a. stora förändringar i fråga om metoderna för resursfördelningen till de lokala polisdistrikten. Den fördelning av personalen som läggs fast centralt begränsas i huvudsak till att det för varje distrikt fastställs en basorganisation. Vid sidan härav skall finnas s. k. fria resurser. Beträffande dem skall gälla att indelningen av personalen ankommer på den lokala polisstyrelsen (om det inte är fråga om regional polisverksamhet).

Riktlinjerna innebär vidare en ökad beslutsbehörighet för de lokala polisstyrelserna. De förvandlas från ett i huvudsak rådgivande organ till ett i egentlig mening styrande organ för polisen. Bland de uppgifter som bör ankomma på polisstyrelsen i plenum ingår att fatta de långsiktiga besluten om fördelningen och användningen av resurserna inom polisdistriktet. Lekmannainflytandet ökas samtidigt därigenom att maximitalet för troendevalda ledamöter i polisstyrelsen höjs från åtta till tio.

I enlighet med riksdagens beslut ankommer det på 1981 års polisberedning (Ju 1981: 02) att närmare belysa avgränsningsfrågor rörande uppgiftsfördelningen mellan polisstyrelsen i plenum och polischefen samt att närmare undersöka det lämpliga förhållandet mellan basorganisationen och de s. k. fria resurserna i distrikten.

Såsom utskottet uttalade förra året (JuU 1980/81: 24 s. 7) är den nu beskrivna ordningen väl ägnad att tillgodose önskemålen om att decentralisera verksamheten och säkerställa ett faktiskt lokalt medborgarinflytande över polisväsendet. Eftersom riksdagens beslut förra året ligger helt i linje med motionsönskemålet erfordras ingen åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionen i här behandlad del.

Polisens sociala och hjälpande funktioner

I motion 2031 begärs att riksdagen skall uttala att polisens sociala och hjälpande verksamhet skall utgöra en viktig funktion i polisarbetet.

Den fråga om polisens uppgifter som tas upp i motionen intog en framskjuten plats vid riksdagens beslut om en polisreform förra året (prop. 1980/81: 13, JuU 24, rskr 210). De beslutade riktlinjerna för reformen innebär bl. a. att det lagts särskild tonvikt vid polisens hjälpande verksamhet som en självständig polisuppgift vid sidan av den huvudsakliga uppgiften att upprätthålla allmän ordning och säkerhet. Utskottet framhöll att utskottet såg en fördel häri. Uppgifter rörande det praktiska genomförandet av polisreformen har anförtrotts 1981 års polisberedning (Ju 1981: 02). I enlighet med riksdagens beslut ankommer det också på polisberedningen att lägga fram förslag till utformning av en polislagen. I direktiven till polisberedningen nämns särskilt att i den nya lagen bör betonas polisverksamhetens roll som ett led i samhällets samlade insatser för social trygghet och samhällsgemenskap.

Det pågående arbetet med att genomföra polisreformen ligger, som framgår av det anförda, helt i linje med det önskemål som bär upp motionsyrkandet. Detta påkallar därför enligt utskottets mening inte någon åtgärd från riksdagens sida.

Passkontroll

I motion 1229 framhålls betydelsen av ett gott samarbete mellan passpolisen och tullens narkotikaspanare. Passkontrollanten kan ofta tipsa tullen om t. ex. narkotikakurirer och därmed på ett verksamt sätt bidra till

ökad effektivitet i tullens arbete. Enligt motionärerna bör riksdagen framhålla vikten av att regeringen vid prioritering av olika tjänster inom polisväsendet beaktar värdet av ett tillräckligt antal tjänster som passkontrollanter. Motionen mynnar ut i en begäran om ett tillkännagivande om behovet av en väl fungerande verksamhet vid passkontrollen.

Förra året ställde sig riksdagen bakom ett motionsönskemål om en översyn av passkontrollens organisation (SkU 1980/81: 38, rskr 229). Vederbörande utskott uttalade att regeringen utan dröjsmål borde låta pröva förutsättningarna för att samordna passkontrollanternas och tullens verksamhet och förordade en förutsättningslös översyn av passkontrollens organisation. Regeringen (handelsdepartementet) har därefter i oktober 1981 uppdragit åt generaltullstyrelsen och rikspolisstyrelsen att gemensamt göra en översyn av passkontrollorganisationen. Därvid skall bl. a. prövas förutsättningarna för att samordna passkontrollanternas och tullens verksamhet. Enligt vad utskottet inhämtat kommer uppdraget att redovisas till regeringen i slutet av mars i år.

Som framgår av det anförda är spörsmålet om samverkan och samordning mellan polisen och tullen i fråga om passkontrollen redan aktualiserat i regeringen. Utskottet, som utgår från att också vikten av effektivitet i fråga om narkotikaspaning beaktas i detta sammanhang, finner att motionen inte påkallar någon åtgärd från riksdagens sida.

Åtgärder mot innehav av kniv

I motion 1704 begärs snabba åtgärder mot innehav av knivar och liknande vapen.

Det enda förbud mot innehav av knivar som finns f. n. gäller s. k. springstiletter och springknivar och riktar sig mot personer som är under 21 år (förordning 1959: 312 om förbud mot innehav av vissa stiletter m. m.). Enligt reglerna om beslag i 27 kap. rättegångsbalken (RB) kan bl. a. polisen under vissa förutsättningar ingripa mot innehav av t. ex. knivar. För att ett föremål skall kunna tas i beslag krävs enligt 27 kap. 1 § RB att det skäligen kan antas att föremålet antingen har betydelse för en brottsutredning eller har avhånts någon genom brott eller är förverkat på grund av brott. Enligt 27 kap. 14 a § RB kan vidare föremål som skäligen kan antas vara förverkade enligt 36 kap. 3 § brottsbalken (BrB) tas i beslag. I det sist nämnda lagrummet föreskrivs att förverkande får ske — oavsett om brott föreligger eller inte — av föremål som på grund av sin särskilda beskaffenhet och omständigheterna i övrigt kan befaras komma till brottslig användning. Vissa vapen kan således tas i beslag och förklaras förverkade som typiska brottsverktyg.

Det finns uppgifter som tyder på att gatufridsbrott har ökat kraftigt under senare år. Dessa brott begås i huvudsak mot offer som är främmande för gärningsmannen (BRÅ Rapport 1980: 1). Antalet anmälda fall av misshandel utomhus där offret inte tidigare träffat gärningsmannen har stigit med närmare 15 % under åren 1976–1980 (propositionen s. 113).

Enligt en studie som utförts med s. k. offermetodik kan 47% (ca 325 000 fall) av våldsbrotten hänföras till någon form av "gatuvåld". Utsatta yrkesgrupper är de som arbetar inom sjukvården eller annan social verksamhet, poliser, väktare samt personal inom kollektivtrafiken. Om man ser till åldersfördelningen är det de yngsta männen som utgör den största riskgruppen. (Statistiska centralbyrån 1981: Levnadsförhållanden. Rapport nr 24, se också BRÅ Rapport 1981: 1.)

År 1981 behandlade justitieutskottet en motion om att polisen skulle få rätt att i vissa situationer omhänderta knivar under en begränsad tid. Utskottet avstyrkte bifall till motionen men uttalade samtidigt att den tanke som lanserats i motionen var väl värd att prövas, och utskottet utgick från att så skulle ske utan något särskilt initiativ från riksdagen (JuU 1980/81: 33 s. 18 f.).

Frågan om åtgärder mot innehav av kniv har diskuterats i kammaren senast i januari 1982. Justitieministern besvarande då en fråga i ämnet och uttalade att han själv trodde att det kunde finnas fog för en vidgad rätt att inskrida mot omotiverade innehav av knivar. Det skulle inte vara fråga om ett knivförbud utan om en rätt för polisen att i vissa situationer – när vederbörande är berusad eller narkotikapåverkad eller befinner sig i en allmänt sett farlig situation – ta hand om knivar och andra liknande vapen. (Riksdagens protokoll den 11 januari 1982 nr 56, se även riksdagens protokoll den 20 april 1978 nr 125 och den 28 november 1980 nr 37.)

År 1979 tillsatte rikspolisstyrelsen en projektgrupp för utredning och förslag till åtgärder med anledning av ökningen av antalet våldsbrott under senare tid, särskilt med avseende på våldet på gator, allmänna platser och allmänna kommunikationsmedel. Gruppen avser också att ta fram underlag för en bedömning av i vad mån det behövs en vidgad rätt att ingripa mot omotiverade innehav av knivar. Gruppen väntas avlämna en rapport senare i år. När den föreligger avser justitieministern, enligt vad han uttalade i det tidigare nämnda frågesvaret, att överväga om särskilda åtgärder bör vidtas. Enligt vad utskottet har inhämtat pågår inom justitiedepartementet ett visst förberedande arbete som är inriktat på lösningar i linje med dem som justitieministern skisserade i frågesvaret.

Utskottet har tidigare uttalat att samhället kraftigt måste motverka tendenserna till att vapen av olika slag i ökad utsträckning kommer till användning vid bl. a. våldsbrottslighet (JuU 1981/82: 15 s. 21, se också JuU 1980/81: 26 och 33).

Utskottet har således stor förståelse för de tankar som förs fram i motionen och utskottet vill – i linje med vad motionären anför – särskilt framhålla angelägenheten av att insatser görs för att förhindra att ungdomar utan fog innehar knivar eller andra farliga vapen. Med hänsyn till de överväganden som pågår anser utskottet dock att någon åtgärd inte är påkallad från riksdagens sida med anledning av motionen.

Medelsberäkningen

Utskottets ställningstaganden i det föregående till frågor rörande polisens bekämpande av narkotikabrottsligheten och den ekonomiska kriminaliteten innebär att utskottet har godtagit regeringens förslag till vilka resurser som bör anslås för dessa ändamål.

Utskottet godtar även i övrigt regeringens förslag till medelsberäkning under förevarande punkt.

Avgiftsbemyndigande

I budgetpropositionen begärs bemyndigande för regeringen att utfärda bestämmelser om avgifter till staten för polisbevakning i samband med vissa vägtransporter.

I kungörelsen (1964: 793) om ersättning till statsverket vid anlitan av polismän för polisbevakning på enskild bekostnad finns närmare bestämmelser om den ersättning som skall betalas till statsverket för polisbevakning som det åligger en enskild att bekosta. Reglerna härom innebär bl. a. att den enskilde, om polisman anlitas för polisbevakning, till staten skall betala 120 kr. för varje påbörjad timme av polismannens tjänstetid som åtgår för bevakningen och den därav föranledda resan. Om staten tillhörig bil används vid bevakningen skall den enskilde dessutom betala 1 kr. 30 öre/km. Bestämmelser om i vilka fall ersättning skall utgå finns i allmänna ordningsstadgan (1956: 617) och lagen (1956: 618) om allmänna sammankomster.

Riksdagen har i sitt principbeslut om polisens uppgifter, utbildning och organisation m. m. ställt sig bakom tanken på att avgiftsbeläggning av polisbevakning utvidgas till att gälla andra områden (prop. 1980/81: 13 s. 42, JuU 24, rskr 210). En förutsättning för att avgift skall få tas ut bör enligt riksdagens beslut vara att fråga är om avgifter som i praktiken har utpräglad karaktär av service åt enskilda personer eller företag och som förekommer i en viss ganska regelbunden omfattning. Som exempel på sådana fall nämndes bl. a. s. k. breda transporter, värdetransporter och anslutning av larmanordningar till polisstationer.

För polisbevakning av värdetransporter och för den service som polisen ger i fråga om direktanslutna larmanläggningar utgår f. n. inte någon ersättning till staten. Departementschefen uppger att han ämnar föreslå regeringen att besluta om bestämmelser och avgifter till polisen på dessa områden.

Vid vissa långa, breda eller tunga vägtransporter krävs att polisbevakning (eskort) sker. Sådan bevakning sker f. n. utan kostnad för den enskilde. Departementschefen anför att det är rimligt att ersättning utges för polisväsendets självkostnader för den polisbevakning som avses här. Enligt departementschefen bör denna ersättning, liksom för polisbevakning vid värdetransporter, beräknas enligt samma grunder som i fråga om bevakning som avses i den tidigare nämnda kungörelsen.

Utskottet ansluter sig till departementschefens uppfattning i fråga om

avgiftsbeläggning av de angivna vägtransporterna. Regeringens begäran om bemyndigande att utfärda bestämmelser om avgifter till staten för polisbevakning i samband med dessa tillstyrks.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *medelsberäkningen*
att riksdagen med bifall till regeringens förslag till *Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1982/83 anvisar ett förslagsanslag av 3 646 463 000 kr.,
2. beträffande *polisens resurser för narkotikabekämpningen*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 209 i denna del (yrkande 1 delvis),
3. beträffande *resurser för narkotikabekämpningen i Kopparbergs län*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 1218,
4. beträffande *Spanark-rapporten*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 209 i denna del (yrkande 1 delvis),
5. beträffande *polisens befogenheter*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 209 i denna del (yrkande 2 delvis),
6. beträffande *prioriteringar inom polisväsendet*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 859 i denna del (yrkande 2),
7. beträffande *stödet till polisens ekonomiska rotlar*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 1578 i denna del (yrkande 3),
8. beträffande *omfördelning av polismanstjänster för bekämpande av ekonomisk brottslighet*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 2012 i denna del (yrkande 2),
9. beträffande *ekonomisk rotel i Skövde*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 1219,
10. beträffande *anlitande av utomstående experter i polisarbetet*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 859 i denna del (yrkande 3 delvis),
11. beträffande *direktrekrytering av personal utan polisutbildning*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 859 i denna del (yrkande 3 delvis),
12. beträffande *nya rekryteringsvägar för polisutbildningen*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 390 och motion 1981/82: 859 i denna del (yrkande 3 delvis),
13. beträffande *lekmannainflytande i lokal polisstyrelse*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 664 i denna del (yrkande 1),
14. beträffande *polisens sociala och hjälpande funktioner*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 2031 i denna del (yrkande 4),

15. beträffande *passkontroll*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 1229.
16. beträffande *åtgärder mot innehav av kniv*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 1704.
17. beträffande *avgiftsbemyndigande*
att riksdagen bemyndigar regeringen att utfärda bestämmelser om avgifter till staten för polisbevakning i samband med långa, breda eller tunga transporter.

3. **Lokala polisorganisationen: Utrustning.** Regeringen har under punkt B 5 (s. 48–50) föreslagit riksdagen att till Lokala polisorganisationen: Utrustning för budgetåret 1982/83 anvisa ett reservationsanslag av 15 716 000 kr.

Utskottet

Regeringens förslag under denna punkt innebär en ökning av anslaget med drygt 5,2 milj. kr. i förhållande till anslaget för innevarande budgetår. Huvuddelen av anslaget avser medel för inköp av inventarier och annan utrustning till nya polislokaler. Under den anslagspost som avser övrig utrustning beräknas 250 000 kr. för utrustning till narkotika- och spaningsrotlar. Medlen är avsedda för spaningsteknisk utrustning såsom teleobjektiv, elektroniska ljusförstärkare m. m. Vidare beräknas ca 1,2 milj. kr. för ytterligare utrustning till de polisdistrikt där det finns kärnkraftverk.

När det gäller frågan om teknisk utrustning för polisens narkotikabekämpning uppger departementschefen att frågan om ökade resurser på detta område kommer att tas upp i en senare proposition om alkohol- och narkotikamissbruket. Den propositionen har numera förelagts riksdagen (prop. 1981/82: 143). Chefen för justitiedepartementet framhåller där (prop. bilaga 2 s. 114) att narkotikarotlarna är i behov av ytterligare teknisk utrustning, och han föreslår därför att medel för ändamålet ställs till förfogande. Sammanlagt 1,1 milj. kr. beräknas för radiomateriel och för optisk utrustning m. m. beräknas 0,4 milj. kr. Utskottet avser att behandla förslaget i denna proposition senare under riksmötet.

Mot bakgrund av föreliggande förslag rörande den tekniska utrustningen för narkotikabekämpningen anser sig utskottet kunna godta det förslag till medelsberäkning i denna del som läggs fram i budgetpropositionen. Även i övrigt godtar utskottet det av regeringen föreslagna utrustningsanslaget till polisen.

Utskottet hemställer

att riksdagen till *Lokala polisorganisationen: Utrustning* för budgetåret 1982/83 anvisar ett reservationsanslag av 15 716 000 kr.

4. **Inköp av motorfordon m. m.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt B 6 (s. 50–52) och hemställer

att riksdagen till *Inköp av motorfordon m. m.* för budgetåret 1982/83 anvisar ett reservationsanslag av 47 491 000 kr.

5. **Underhåll och drift av motorfordon m. m.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt B 7 (s. 52 och 53) och hemställer

att riksdagen till *Underhåll och drift av motorfordon m. m.* för budgetåret 1982/83 anvisar ett förslagsanslag av 170 781 000 kr.

Stockholm den 23 mars 1982

På justitieutskottets vägnar

BERTIL LIDGARD

Närvarande: Bertil Lidgard (m), Lisa Mattson (s), Åke Polstam (c), Eric Jönsson (s), Hans Petersson i Röstånga (fp), Arne Nygren (s), Björn Körlof (m), Gunilla André (c), Göte Jonsson (m), Helge Klöver (s), Ella Johnsson (c), Karl-Gustaf Mathsson (s), Bonnie Bernström (fp), Maja Bäckström (s) och Ulla-Britt Åbark (s).

Reservationer

Lisa Mattson (s), Eric Jönsson (s), Arne Nygren (s), Helge Klöver (s), Karl-Gustaf Mathsson (s), Maja Bäckström (s) och Ulla-Britt Åbark (s) har avgett följande reservationer.

1. Narkotikabrottsligheten (punkt 2)

Reservanterna anser att den del av utskottets yttrande på s. 9 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Frågan om resursförstärkningar till polisen för narkotikabekämpningen aktualiseras genom den nyss nämnda propositionen om åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket som utskottet kommer att behandla senare i vår. Utskottet anser sig därför nu kunna godta de resursförstärkningar för polisens narkotikabekämpning som föreslås i budgetpropositionen. Med det sagda avstyrker utskottet bifall till motion 209 i denna del.

2. Ekonomisk brottslighet (punkt 2, mom. 8)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 18 med "Vid bedömningen" och slutar på s. 19 med "denna del" bort ha följande lydelse:

Statsmakterna har under en följd av år uttalat att kampen mot den ekonomiska brottsligheten skall ges en hög prioritet inom polisväsendet. Likväl har enligt utskottets mening polisväsendet inte tillförts de resurser som är nödvändiga för att göra det polisiära arbetet på området verkningsfullt. Bekämpandet av den ekonomiska brottsligheten har fått stå tillbaka för arbetet med t. ex. förmögenhetsbrottslighet av mera traditionellt slag.

Vid ställningstagande till frågan huruvida ytterligare resurser utöver dem som föreslås i budgetpropositionen skall tillföras polisen för att bekämpa den ekonomiska brottsligheten är det ofrånkomligt att också beakta det statsfinansiella läget och angelägenheten av de övriga anslagsbehov som måste tillgodoses t. ex. när det gäller narkotikabekämpningen. Enligt utskottets mening är det f. n. inte möjligt att öka anslaget för polisen för bekämpning av den ekonomiska kriminaliteten. Med det sagda avstyrker utskottet bifall till motion 1578 i denna del.

Förstärkningen av polisens insatser mot den ekonomiska brottsligheten bör såsom förespråkas i motion 2012 i stället komma till stånd genom omfördelningar inom polisen av tillgängliga resurser. Att så sker föreslås visserligen i budgetpropositionen, men utskottet anser att den omfördelning av 16 polismän som avses är otillräcklig. Utskottet delar alltså uppfattningen i motion 2012 om att ytterligare polismän bör bli avdelade för att bekämpa den ekonomiska brottsligheten. De 16 polismän som enligt departementschefen avses bli avdelade för ändamålet skall tillföras fyra nya ekonomiska rotlar. Utskottet förordar härutöver att de redan befintliga ekonomiska rotlarna förstärks med nio polismän. Utskottet tillstyrker därmed bifall till motion 2012 i denna del.

Vad utskottet nu har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 8 bort ha följande lydelse:

8. *beträffande omfördelning av polismanstjänster för bekämpande av ekonomisk brottslighet*

att riksdagen med bifall till motion 1981/82:2012 i denna del (yrkande 2) som sin mening ger regeringen till känna anfört i detta hänseende.

